

pojasnil. Taka avtentna interpretacija je bila potrebna, ker je bila učna knjiga pomanjkljiva, brez pravega sistema, nekateri deli so bili samovoljno in prisiljeno obdelani, n. pr. nekateri samoznaki in „zlogotvorni r“, ali pa pomanjkljivo, n. pr. medpone in končnice. Kljub temu je knjiga dobro služila.

L. 1898. je izdal prof. Magdić, starosta hrvatskih stenografov, slovensko stenografijo, ki pa se ni mogla tako udomačiti kakor Bezenškova; imela je svoje slabosti in je vrhutega naredila vtisk, da je le plod konkurence med Bezenškom in Magdićem.

Bila je torej velika razkosanost in negotovost v slovenski stenografiji. Vedno bolj in bolj se je kazala potreba, ustvariti nekaj enotnega. To nalogo je izborno rešil prof. Novak s svojo učno knjigo iz l. 1900. Ta knjiga ni bila v prvi vrsti namenjena šolskemu pouku, temveč je hotela odpraviti razne negotovosti takratne stenografske pisave, ustvariti zanesljiv sistem in stenografijo nekako kodificirati. Odtod njena obširnost. V tej knjigi je uvedel avtor nov praktičen znak za črko „v“, mojstrsko obdelal medpone, končnice in členice, Bezenškovo nepraktično teorijo o zlogotvornem r pa odpravil in jo nadomestil z „združevanjem“ soglasniških znakov.

Po desetih letih je priredil prof. Novak novo izdajo, ki se od prejšnje precej razlikuje. Kot pretežno šolska knjiga ni urejena po sistematični metodi kakor prejšnja, temveč po praktični ali takozvani kalkuljuči, ki jo nahajamo tudi v najmodernejših nemških učnih knjigah. Po tej metodi se obravnava najprej najlažja tvarina, potem pa polagoma vedno težja. Pravila so skržena na minimum. Knjiga se odlikuje in razlikuje od prve izdaje tudi po velikem številu praktičnih vaj, kar šolski pouk zelo olajšuje in mu podaja več zanimivosti. Dovršenost knjige bi bila še večja, ko bi bil stenogram uvrščen med tipografskim delom kakor v nekaterih nemških knjigah, n. pr. Fischerjevi, Kramsallovi i. dr. Toda s tem so združene tehniške težkoče, katerih ob sedanjih razmerah še ni bilo mogoče premagati. — Tudi v stvarnem oziru se knjiga razlikuje od prve izdaje. Odpravljen je znak za končni „š“, izpremenjeno je vlaganje črke „v“ v f, g in h, ki je sedaj isto kakor pri črki „p“ — „Stikanje“ soglasniških skupin: rg, rm, rp in rku je nadomeščeno s „stesnjevanjem“, kar velja tudi za zlogotvorni r. Isto izpremembo je opaziti pri zlogih: krč, drč, vrč, trč, trd, krd. To novo izražanje zlogotvornega r ni sicer tako dosledno kakor prejšnje, pač pa je enostavnejše in mnogo bolj praktično, tako da se mora tudi to šteti knjigi v dobro. Pravila o besednem krajšanju so preprostejša in krajša, kar daje tej izdaji istotako prednost pred prvo. Nadalje so odpravljeni samoznaki za: misel, mišljenje, to, vse in tolik-a-o, izpremenjeni so samoznaki: ako, povsod, ta, obče in izp., novi samoznaki so: mnog, -a, sebe in medpona, oz. pripona — graf. — Ne zdi se mi pa čisto primerna uvrstitev nekaterih okrajšav med samoznake, n. pr.: nje, je, ji, mimo, nego, zmeraj, zunaj, zaradi itd, ker se lahko subsumirajo pod pravila, ki veljajo za izpuščanje samoglasnikov in za krajšanje členic; a to so malenkosti.

Končno naj še omenim, da je avtografiral stenografski del te izdaje avtor sam in je torej knjiga popolnoma pristno domače delo. Tudi ta del, ki zahteva neverjetno mnogo časa in truda, se je avtorju posrečil, tako da je lahko na svoje delo ponosen.

L. Mastnak.

Popolna slovnica esperantskega jezika. Priredil, izdal in založil Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptuj na Štajerskem. Tiskal C. Albrecht (Maravić i Dečak), Zagreb 1910, 8°. 112 + II. str. Cena K 1.20.

Esperanto, umetni mednarodni svetovni jezik varšavskega zdravnika dr. Zamenhofa, je postal srečnejši naslednik rajnega volapüka in šteje lepo število ljubiteljev po vsem kulturnem svetu. Optimizem esperantistov prorokuje tej umetni zgradbi sijajno bodočnost, in tudi naš slovenski prireditelj esperantske slovnice nam zagotavlja, da bo „naša književnost zaslovela v prevodih širom sveta, istotako krasota naših krajev potem esper. časopisja. Slovenski učenjak ne bo več pisal za par sto bralcev, slovenska glasba, slikarstvo in kiparstvo bo se cenilo daleč izven domačih mej, slovenski trgovec bo stopil na svetovni trg“ (112). Taki sirenski glasovi pač morajo privabiti dovolj radovednežev, da se za skromen znesek seznanijo z vsebino knjige, saj fonetika jim ne bo delala skoraj nikakih težav. Zanimiv je esperanto v tvorbi besed, in v tej preprosti konsekvenci občudujemo njegovega izumitelja. Besedni zaklad je seveda še nepopoln; mnogo izrazov za pojme iz raznih znanosti je treba šele ustvariti. Žal, da je Zamenhof za besede mednarodnega značaja, kakor so n. pr. fauna (bestaro = zbirka živali), šola (lernejo), tipografija, negativ itd., večkrat ustvarjal nove, kar učenja gotovo ne olajša. Čehu bo delal preglavice stalni akcent na predzadnjem zlogu, Nemec se jezi pri glasih dž in ž, Francoz se mora premagovati, da ne izgovarja dvoglasnikov au, eu, ai po svoje, Anglež kremži obraz, ko sreča v dveh iz nemščine sprejetih besedah „knabo, knedi“ njemu tujo skupino „kn“, Italijan izgovarja razne ci, ce ..., kakor se jih je navadil v materinščini, važni končni vokali a, o, u postanejo, ker so nenaglašeni, v izgovoru Rusa, Nemca, Angleža, Slovenca nejasni, in vsi esperantski nadzorniki ne bodo mogli preprečiti teh prirojenih „razvad“. In kdo pa nam jamči, da ostane izgovarjanje tega umetnega stvora v družbi živih jezikov za vse čase neizpremenjeno in se ne navzame počasi njih barve, da bo madžarski esperantist le s težavo razumel angleškega? Da se uvede ta umetni jezik med nižje sloje ljudstva, to je utopija; da esperanto reši ali vsaj ublaži narodno vprašanje, tega ne bomo dočakali. In tudi druge koristi, ki nam jih obetajo esperantisti, se svetlikajo tam daleč nekje v megleni bodočnosti, da ne kaže hiteti za neizvršljivo idejo in zapustiti solidnih realnih tal. Komur pa preostaja časa in želi gojiti jezikovni šport, temu lahko mirno priporočamo — esperanto. — Iz bogate polemične literature za esperanto in proti njemu priporočam vsakemu dve trezni razpravi K. Brugmanna in Avg. Leskiena „Zur Kritik der künstlichen Welt Sprachen“ (Straßburg 1907) in „Zur Frage der Einführung einer künstlichen internationalen Hilfssprache“ (Indogerm. Forschungen XXII, 1908, str. 365 — 369); mogoče se je nazadnje ohladila tudi pregoreča navdušenost zagovorniku esperantistov, Baudouinu de Courtenayju.

Dr. J. Š.

Slovinskočešký slovník. Sepsal Ant. Zavadil. Vydal J. Otto v Praze. (1910). 8°. 331 str. Cena K 4 60.

Češkoslovenskemu slovarju, ki ga je izdal A. Zavadil že pred dvema letoma, je sledil sedaj slovenskočeški del. Ker nas veseli vsak pojav, ki nas bliža ostalim Slovanom, pozdravljamo tudi to delo, ki naj olajša Čehom čitanje slovenskih knjig, saj Očenáškov slovarček je komaj zadostoval najnujnejšim potrebam. Praktična poraba pokaže, ako bo ta del Čehom bolje služil, nego je prvi Slovencem. Za poskušnjo sem si izbral kratko črtico iz Cankarjevih Vinjet in našel na štirih straneh pet besed, ki sem jih iskal brezuspešno v slovarju, seveda takih, ki se v češčini ne glase enako s slovenščino. Z mirno vestjo pa bi bil lahko izpustil besede, kakor so na pr. „štupa, štruc, šunder, zarajtati, župa (Suppe), žnóder...“, saj Čehi menda ne bodo čitali ptujskega „Štajerca“.

Dr. J. Š.